בשלח

א. תנו רבנן[1] . . דרש רבי עקיבא ב־שעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא את הלל[2] (להוציאן ידי חובתן. רש"י) והן עונין אחריו ראשי פרקים (הללוי"[3]), משה אמר אשירה לה'[4] והן אומרים אשירה לה'. משה אמר כי גאה גאה[4] והן אומרים אשירה לה'. רבי אלי־עזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר כקטן המקרא את הלל[2] והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר, משה אמר אשירה לה' והן אומרים אשירה לה', משה אמר כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה. רבי נחמי' אומר כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו ("וקורין כולן יחד[5], וכך שרתה רוח הקודש על כולם[6] וכוונו יחד את השירה ככתבה". רש"י).

והיינו, דכו"ע ס"ל שמשה התחיל ב־אמירת השירה לפני בנ"י, וכמובן מלשון הכתוב "אז ישיר משה ובני ישראל", ש־הקדימו למשה בפ"ע[7] — והפלוגתא היא באופן המשך השירה ע"י בנ"י, דלדעת רע"ק אמירת (כל) השירה היתה על ידי משה בלבד, ובנ"י רק ענו "אשירה לה'"; לדעת ר"א גם בנ"י אמרו כל השירה, אבל לאחרי (ובדרך "מענה" ל)אמירת משה; ואילו לדעת ר' נחמי' משה רבינו רק התחיל את אמירת השירה, אבל אח"כ אמרו "כולן יחד" את כל השירה כולה.

וקמיפלגי בפירוש תיבת "לאמר" שב־כתוב ("אז[4] ישיר גו' לאמר"), כמבואר בגמ' שם "במאי קמיפלגי — ר"ע סבר לאמר אמילתא קמייתא ור"א בנו של ריה"ג סבר לאמר אכל מילתא ומילתא ור"נ סבר ויאמרו — דאמור כולהו בהדי הדדי, לאמר — דפתח משה ברישא". ויש להבין, מהי סברת מחלקותם בפירוש פסוק זה? ועוד, דמזה גופא שהכתוב משמיענו (בתיבת "לאמר") אופן אמירת השירה (מה אמר משה ומה אמרו ישראל) משמע שיש בזה נפק"מ באמירת השירה ותוכנה — וצריך להבין, למאי נפק"מ ב־תוכן אמירת השירה, כיצד (ובאיזה אופן משלשת אופנים הנ"ל) אמרו השירה?

כן צריך ביאור בדעת ר' נחמי' ש־משה רק פתח לבנ"י, אבל אח"כ אמרו השירה "כולן יחד" — מהו ענינה של "פתיחה" זו על ידי משה רבינו?

לדעת רע"ק או לדעת ר"א, י"ל בפש־טות, כי בנ"י לא ידעו מעצמם את נוסח

---

1) ברייתא סוטה ל, ב (ובמשנה שם כז, ב הובאו רק דעת רע"ק ודעת ר"נ).
וראה (הגירסאות והדיעות) תוספתא שם פ"ו, ב. ירושלמי שם פ"ה ה"ד. מכילתא וי"ש פרשתנו עה"פ (טו, א). ועוד. ואכ"מ.

2) ראה סוכה לח, ב.

3) כ"ה בפרש"י. וראה רש"י סוכה שם.

4) פרשתנו טו, א.

5) כ"ה בפרש"י. ובתוספתא הנ"ל (הובא ב־תוד"ה ר"נ שם) פי' דעת ר"נ באו"א. וראה הנסמן בהערה 1. חדא"ג מהרש"א סוטה שם. ועוד. ואכ"מ.

6) כן מפורש במכילתא פרשתנו שם בדעת ר"נ. וראה הערה 8.

7) ראה שמו"ר עה"פ (פכ"ג, ט בסופו). וראה לקמן ס"ב דרשת המכילתא.

השירה, ולכן היו צריכים לענות אחרי משה[8] (אם רק „אשירה לה'", או שענו אחריו כל דברי השירה);

אבל לדעת ר"נ ש„שרתה רוח הקודש על כולם וכוונו יחד את השירה ככתבה", הרי לא הי' צורך לכאורה ל„פתיחת" משה כדי שידעו את דברי השירה[9] [ולכאורה כן מוכרח לומר לפי הדרשות (שהובאו בהמשך הגמ' שם[10]) שגם העוללים ויונקים אמרו שירה, ועוד זאת, „שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה", שבהם לא שייך לומר שידעו לכוון את השירה ע"י ששמעו אותה ממשה, אלא שזהו ע"פ רוח הקודש ששרתה עליהם (וכמבואר בגמ' שם[11], שאמירת השירה שלהם היתה תוצאה מראיית השכינה, כי „ראו את השכינה . . ואמרו כו' כרס נעשה להן כאספקלריא המאירה וראו")]

— ומהו התוכן והמטרה בהפתיחה על ידי משה[12]?

ב. עה"פ „אז ישיר גו' אשירה לה' ויאמרו לאמר" מפרש האוה"ח „ויאמרו לאמר אשירה — פי' שאמרו זה לזה לאמר, פי' שיאמרו שירה יחד בלא בחי' השתנות והפרדה עד שיהיו כאיש אחד הגם היותם רבים ונתכוונו יחד ועשו כן ואמרו אשירה לשון יחיד[13] כאילו הם איש אחד שזולת זה היו אומרים נשירה".

זאת אומרת, שאמירת השירה היתה באופן מיוחד במינו, שכל ישראל אמרוה בהשתוות, כאיש אחד ממש, „בלא . . השתנות והפרדה". וע"פ מחז"ל הנ"ל ש־גם עוללים ויונקים, ואפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה, נמצא, שבאמירת השירה הי' מצב של אחדות גמורה, בלי שום „השתנות והפרדה", בין הגדול שבגדולים והקטן שבקטנים, עד העוברים שבמעי אמן.

ובזה יש לבאר זה שלכו"ע היתה אמירת השירה של בנ"י בהקדמת פתיחת משה — כי אחדות מוחלטת כזו, שכל ישראל יהיו כאיש אחד, מהגדולים ועד הקטנים, כולל עוברים שבמעי אמן, יכולה לבוא אך ורק על ידי משה רבינו.

והביאור בזה:

היות שמשה רבינו הוא ראש הדור

---

8) וראה גם מכילתא פרשתנו עה"פ, שרק בדעת ר"נ נזכר ש„שרתה רוה"ק על ישראל", משא"כ בשאר הדעות* (וראה חדא"ג מהרש"א סוטה שם). אבל עפ"ז צ"ל לכאורה דפליגי על הדרשה שגם העוללים כו' ועוברים אמרו שירה (כדלקמן בפנים), ובגמ' ברכות (נ, א) מפורש שר"ע ס"ל* כר"מ שגם העוברים אמרו שירה, ומשמע שם שכ"ה לכו"ע (וראה זהר פרשתנו ס, א). — וראה הערה 20.

9) ולהעיר מירושלמי סוטה שם „מה ת"ל לאמר (ש„הרי כולם אמרו שירה מעצמם כמשה", קה"ע), לאמר לדורות" — דלא כבבבלי שמפרש (לדעת ר"נ) „לאמר דפתח משה ברישא". וראה תרגום לשה"ש בתחלתו: משה עם בנוי דישראל . . פתחו כולהון ואמרו כחדא שירתא.

10) וראה גם תוספתא וירושלמי (ומכילתא) שם.

11) ל, סע"ב ואילך.

---

12) בפשטות י"ל שזהו"ע של דרך ארץ, שחיכו למשה שיפתח (ראה רש"י סוטה שם ד"ה לאמר „אחר שנרשו לאמר . . אחר שפתח חכם"). אבל לכאורה אינו ביאור מספיק, כי בשביל זה לא הי' צריך הכתוב להדגיש זאת (ולכאורה דוחק לומר דהא גופא קמ"ל הכתוב, שצריכים לחכות לפתיחת החכם).

13) להעיר מרש"י יתרו (יט, ב) „כאיש אחד בלב אחד". וראה לקמן הערה 51.

*) ולהעיר שבמכילתא הוצאת האראוויץ שם הועתק הלשון „שרתה רוה"ק כו'" גם בדעת רע"ק.

ונשיא הדור, לכן הרי הוא כולל את כל הדור כאחד, ובלשון רש"י[14] „משה הוא ישראל וישראל הם משה . . שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא ה־כל". ואחדות זו דישראל (כפי שהם כלו־לים במשה) הריהי באופן שלמעלה מהת־חלקות, כי הנשיא (כשמו) מנושא ומובדל מן העם, „משכמו ומעלה גבוה מכל ה־עם"[15], ולכן, האחדות דישראל כפי שהם כלולים בו היא באופן שלמעלה מהת־חלקות, אנשים נשים וטף בשווה, ע"ד „השוה[16] ומשוה קטן וגדול".

ולכן, ע"י שפתח משה רבינו את שירת בנ"י, שאמירת השירה שלהם באה על ידו ובכוחו, ה"ז פעל שאמירת השי־רה ע"י „כל הדור" תהי' בהשתוות גמורה (כפי שהם כלולים במשה[17]), כאיש אחד, „בלא . . השתנות והפרדה".

ויש לומר, שזוהי כוונת המכילתא עה"פ „אז ישיר משה ובני ישראל" — „משה שקול כנגד כל ישראל וישראל שקולין כמשה בשעה שאמרו שירה": כדי לבאר יתור הלשון בכתוב („משה ו־בני ישראל", אף שמשה הוא בכלל בנ"י) הי' מספיק לכאורה לבאר ש„משה שקול כנגד כל ישראל"[18], ומזה שנקט במכיל־תא (לא רק ש„משה שקול כנגד כל ישר־אל", אלא) גם ש„ישראל שקולין כמשה בשעה שאמרו שירה", משמע, שכוונת המכילתא לפרש שמשה ובנ"י השתוו ב־אמירת השירה[19]. וי"ל שהשתוות זו באה מצד זה שבנ"י הרגישו ש„משה הוא ישר־אל וישראל הם משה", שכולם נכללים במציאותו של משה (וזהו מה שמאחד אותם בהתאחדות גמורה ועושה אותם ל־מציאות אחת).

וזוהי כוונת סיום דברי המכילתא „וישראל שקולין כמשה בשעה שאמרו שירה", שאמירת השירה על ידי (פתיחת) משה („משה הוא ישראל") פעלה על ישראל שיהיו „שקולין כמשה", היינו שהם דומים ומתאחדים באמירת השירה עם משה (כיון ש„ישראל הם משה").

ג. ולפי הקדמה זו יש לבאר את שלש הדיעות הנ"ל באופן אמירת ה־שירה:

כיון שאמירת השירה היתה צריכה להיות באופן מיוחד, שיאמרוה כולם ב־אחדות גמורה, לכן לכו"ע (א) פתיחת ה־שירה היתה על ידי משה (הפועל האח־דות וההשתוות דכל ישראל)[20], (ב) אמי־רת השירה עצמה על ידי ישראל היתה באופן שהתאחדו עם (שירת) משה, כי הרגישו שכל מציאותם היא משה, „ישר־אל הם משה" (תכלית האחדות דישראל); והפלוגתא היא במידת ואופן שייכות ד־אמירת השירה של ישראל למשה רבינו:

---

14) חקת כא, כא.

15) ש"א ט, ב (וראה שם י, כג). וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד, ב. שה"ש (כרך ב) ע' תיד ואילך. ועוד.

16) ל' הפיוט „האוחז ביד".

17) ראה גם ש"ך עה"ת כאן „כיוונו למה שאמר משה כי כולם נכללים בו . . שנשמותיהם הם ניצוצות נשמתו". ולהעיר ממאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ע' קנ. תו"ח פרשתנו רכו, א־ב.

18) ראה דיעה הב' במכילתא שם „שאמר משה שירה כנגד כל ישראל".

19) ראה גם פי' מרכבת המשנה על המכילתא שם.

20) ע"פ המבואר בפנים י"ל, שלכל הדעות אמרו ישראל השירה ברוה"ק [וכן הובא בסתם ב־שמו"ר (פכ"ב, ג. פכ"ג, ב) עה"פ ויאמינו בה' (אבל במכילתא עה"פ הוא מאמר ר' נחמי'). וראה זהר פרשתנו שם. אלשיך וש"ך עה"ת כאן] — ומה שענו אחרי משה הוא מפני ביטולם והתאחדותם עם משה, כבפנים.

לדעת רע"ק אמירת השירה כולה היתה על ידי משה רבינו וישראל רק ענו „אשירה לה'", והיינו שכל ישראל „יצאו" ידי אמירת השירה באמירת משה[19], ולדעת ר"ע זוהי שלימות האחדות, כאשר היא באופן של ביטול גמור עד ש„יצאו" בשירת משה (שהם רק „עונין אחריו"[21]), שבזה מודגש שכל מציאותם של ישראל אינה אלא מציאותו של משה.

לדעת ר"א היו „עונין אחריו כל מה שהוא אומר", כי ס"ל ששלימות ההתאחדות היא כאשר בנ"י מרגישים התאחדות זו גם כפי שהם במדריגתם. דבאופן הנ"ל שהיו עונין אחריו (רק) „אשירה לה'" מודגש שישראל כפי שהם במדריגתם (ומצד מציאותם) אינם במצב של אחדות מוחלטת, והאחדות תלוי' בזה שהם רק „עונין" אחרי משה בביטול גמור[22]; ולכן ס"ל שאמרו כל השירה כמו משה, אלא שזה גופא הוא באופן של „מענה" לאמירת משה, שהיא תלוי' בשירת משה.

ור"נ ס"ל שגם שירת בנ"י יחד באופן של מענה למשה אין בה עדיין תכלית ההתאחדות עד שיורגש בהם ש„ישראל הם משה", מאחר שהם רק עונין אחריו. ולכן לדעת ר"נ אמרוה „כולן יחד" בלי שום התחלקות כלל, שזה מדגיש ש„משה הוא ישראל וישראל הם משה"[22] [אלא שזה גופא נתגלה על ידי שמשה רבינו „פתח" באמירת השירה, כנ"ל].

ד. האחדות של בנ"י הנפעלת על ידי משה רבינו דוקא, יובן בעומק יותר בהקדם תוספת ביאור בגדר „אחדות ישראל" — וכמשנ"ת כמה פעמים שיש שני ענינים: א) המצוה היא אהבת ישראל („ואהבת לרעך כמוך"[23]), שבזה יש עדיין שני אישים נפרדים, אוהב ואהוב (אלא שהאהבה היא „כמוך"); ב) הסיבה שאפשר להיות אהבה „לרעך כמוך" היא מצד הענין ד„אחדות ישראל", שפירושה, שכל ישראל הם מציאות אחת, כאיש אחד ממש.

ובזה גופא יש כמה אופנים (ודרגות):

בספר התניא[24] מבאר רבינו הזקן, שאחדותם של ישראל באה מזה שכל הנשמות[25] „כולן מתאימות ואב אחד לכולנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים[26] ממש[27] מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים[25] מחולקים".

והנה בירושלמי[28] מבואר ש„כל ישראל גוף אחד הן"[29] (כמובא שם משל לזה

---

21) להעיר ממשנ"ת במ"א (לקו"ש חכ"ג ע' 233) לענין אמירת הלל (ע"י עניית הללוי'), ע"ש.

22) וי"ל שר"ע ס"ל שאמירת כל השירה ע"י כל ישראל (בפ"ע) ממעטת מדרגת האחדות שע"י אמירה אחת דמשה; ור"א ס"ל שאפשר לאחדות זו להתגלות במציאות (ואמירת) בנ"י, אבל רק כשנרגש שהיא באה בדרך „מענה" לשירת משה; ור"נ ס"ל דכיון ש„משה הוא ישראל וישראל הם משה", לכן גם באמירתם „כולן יחד" נרגשת אחדות מוחלטת עם שירת משה. וראה לקמן הערה 54 (בלשון החסידות).

23) קדושים יט, יח.

24) פרק לב.

25) ראה גם רדב"ז להל' ממרים פ"ב ה"ד.

26) ראה רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ב.

27) ולא רק „קרובים" או „דומין" (כבפ' לך יג, ח ובפרש"י).

28) נדרים פ"ט ה"ד.

29) ל' הקה"ע שם. ועד"ז הוא ברדב"ז הנ"ל. אברבנאל יהושע „פרשה שביעית". ועוד. וראה תניא אגה"ק סו"ס כב (ע"פ ס' שופטים כ, יא). שם סל"א. ובארוכה — סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל.

מב' ידים של גוף אחד), שלכאורה זהו אופן נעלה יותר באחדות ישראל. כי זה ש„כל ישראל אחים ממש" להיות ש„אב אחד לכולנה" מורה רק שה„אב" (שורש ומקור) שלהם הוא אחד, אבל ישראל עצמם (כפי שהם במקומם) מחולקים זה מזה („אב אחד לכולנה" — רבים), אלא שהם „כמו אחים ממש" [דאע"פ שאהבת אחים אינה כאהבה לאיש זר, אלא היא אהבה עצמית, בלשון הכתוב[30] „עצמי ובשרי אתה" — מ"מ הרי הם אישים נפרדים ומחולקים]; משא"כ זה שכל ישראל גוף אחד הן, מפני שכל ישראל הם „קומה אחת שלימה"[31], אין בהם (גם כפי שהם במקומם) גם ההתחלקות של אחים, אלא הם מציאות אחת, „גוף אחד".

ועפ"ז צריך ביאור: מדוע לא הביא רבינו הזקן בתניא זה שכל ישראל הם „קומה אחת שלימה", „גוף אחד", וכתב רק ש„אב אחד לכולנה ולכן נקראו כל ישראל (רק) אחים"?

ה. ויש לומר הביאור בזה:

זה ש„נקראו כל ישראל אחים ממש" לא הובא בתניא שם כדי להגדיר מהות ודרגת האהבה (שאהבת ישראל צ"ל כ־אהבת אחים), אלא רק בתור הוכחה לזה ש„אב אחד לכולנה" (לכל הנשמות). ולכן לא הביא שם הא ד„כל ישראל גוף אחד הן", כי האהבה שעלי' מדובר בתניא שם (הבאה מזה ש„אב אחד לכולנה") היא למעלה יותר גם מזה ש„כל ישראל גוף אחד הן".

הסברת הענין: זה שמביא בתניא שם ע"ד אחדות נפשות ישראל בשרשן ו־מקורן („אב אחד לכולנה") הוא כדי לבאר שהאהבה דישראל במקומם יכולה להיות כתוצאה מהרגש ה„התאמה" וה־אחדות (של כל נפשות ישראל) כפי ש־היא מצד „שורש נפשם בה' אחד"[32], וכ־דיוק לשון אדה"ז, ש„אהבה ואחוה אמי־תית" באה ע"י שהאדם (לא רק מגביר נפשו על הגוף, אלא) מגבי' ומעלה את הנפש „מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא כו'"[33], כי ע"ז מרגיש שורש נפשו (ה„אב אחד").

ופשוט הוא, שהאחדות מצד זה ש„אב אחד לכולנה" היא למעלה יותר מה־אחדות ד„כל ישראל גוף אחד". שהרי אפילו דרגת האחדות דגוף אחד ממש (לא רק אחים), אינה אחדות מוחלטת, כי גם בגוף אחד ישנה ההתחלקות דאברי הגוף, עד לחילוק מן הקצה אל הקצה — ראש ורגל; משא"כ כפי שנפשות ישראל כלולות בשרשן ב„אב אחד" ה"ה למעלה מהתחלקות[34]; ועאכו"כ מצד אמיתית שו־רש הנשמה ב„ה' אחד"[35] (דנשמת כל איש

30) ויצא כט, יד.

31) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ. — וראה בפרטיות לקו"ש חלק ל ע' 19־218.

32) ראה ד"ה אלה תולדות תער"ב (סה"מ תער"ב־ע"ז ע' נ) „דמצד שורש נפשם בה' א' גם ב־המשכתם מתאימות הנה". ע"ש. וכן משמע מל' כ"ק מו"ח אדמו"ר — בעל ההילולא דיו"ד שבט — דלקמן הערה 35.

33) וממשיך „וגם להמשיך אוא"ס . . במקור נשמות כל ישראל". ולהעיר ממ"ש לפנ"ז „והנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן כו'".

34) ראה תניא פ"ב שהוא כמו בן הנמשך ממוח האב. ע"ש.

35) ולא רק „אב אחד" — בחי' חכמה, שהוא מקור להתחלקות. וי"ל שנרמז בל' התניא שם „ש־כולן מתאימות" — ראה סה"מ תרס"ט (ע' עג) „ש־מתאימות המה דהיינו בעצם מהותם", העצם של־מעלה מגילויים. ע"ש. וראה מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר (קובץ מכתבים לתהלים בתחלתו. אגרות קודש שלו כרך ב' ע' תקכד): „הנפשות אוהבים זה את זה

ישראל היא „חלק אלקה ממעל ממש"[36], הרי כשם ש„ה' אחד" הוא פשוט בתכלית הפשיטות[37], למעלה מכל התחלקות, כן הוא בנוגע לנשמות ישראל (שהם „חלק אלקה ממעל ממש"), שענין האחדות „מצד שורש נפשם בה' אחד" הוא באופן של נקודה אחת שלמעלה מגדר התחלקות לגמרי.

ו. והנה הכח לעבודה נעלית כזו, להגבי' ולהעלות את הנפש שתרגיש את שרשה בה' אחד הוא ע"י דביקות בתלמידי חכמים, וכמו שביאר רבינו הזקן[38] מה שאמרו רז"ל „על פסוק[39] ולדבקה בו שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאילו נדבק בשכינה ממש", כי „על ידי דביקה בתלמידי חכמים" (שהם „הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם"[40]) מתדבקות נפשות ההמון „במהותן הראשון ושרשם" למעלה (כמבואר בארוכה בתניא).

ויש לומר, שבזה גופא יש חילוק בין תלמידי חכמים בכלל („ראשי בני ישראל שבדורם") ונשיא הדור (כמו משה רבינו).

ויובן זה בהקדם שמצינו בכמה מקומות שה„מלך" נמשל ל„לב"[41] (וכנרמז בלשון הרמב"ם[42] „לבו (של מלך) הוא לב כל קהל ישראל"), שהטעם בפשטות הוא, דכשם שחיות כל הגוף תלוי' בלב כך חיות „כל קהל ישראל" תלוי' במלך.

אבל צריך להבין: הלא חיות הגוף תלוי' בעיקר במוח שבראש (שממנו נמשכת חיות לכל אברי הגוף, גם להלב[43]), וא"כ למה מדמים מלך ללב ולא למוח?

ויש לומר הביאור בזה[44]:

המעלה שבהשפעת הלב לאברי הגוף לגבי השפעת המוח אליהם היא — שאותה החיות הנמשכת מהלב באבר זה נמשכת גם באבר אחר ובכל האברים, שהרי מהלב נמשך דם לכל האברים (שבו מלובשת חיות הנפש, „כי הדם הוא הנפש"[45]), והרי בכל האברים נמצא אותו הדם, בלי התחלקות[46]: משא"כ (עיקר) החיות הנשפעת (בגלוי) לאברי הגוף מהמוח שבראש, היא באופן שכל אבר מקבל „חיות וכח" השייכים לו „לפי מזגו ותכונתו, העין לראות והאוזן לשמוע וכו' הפה לדבר והרגלים להלוך"[43].

להיותם אחד ממש מצד העצם דאלקות שהוא הכעצמות ב"ה הכוללם וזה הבנת מאמר . . דהנפשות מתאימות".

36) ל' התניא רפ"ב (ע"פ ל' הכתוב איוב (לא, ב), אלא שמוסיף תיבת „ממש"). וראה בארוכה שפע טל בהקדמה.

37) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ז. שם פ"ב ה"י.

38) תניא ספ"ב.

39) עקב יא, כב. ספרי ורש"י עה"פ. כתובות קיא, ב. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ו. הל' דעות פ"ו ה"ב. שו"ע אדה"ז או"ח שם ס"ד. — ולהעיר ממכילתא פרשתנו עה"פ ויאמינו בה', „שכל המאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במי שאמר והי' העולם".

40) ל' התניא שם (ו, סע"ב).

41) ראה ס' יצירה (פ"ו מ"ב) „לב בנפש כמלך במלחמה". בחיי ריש פרשתנו. אברבנאל פ' שופטים בפרשת המלך (בשם הפלוסופים). ועוד.

42) הל' מלכים פ"ג ה"ו.

בפשטות אין כוונת הרמב"ם לדמות המלך ללב כל קהל ישראל, אלא „שלבו הוא לב כל קהל ישראל", שלבן „על הסרת לבו (דמלך) הקפידה תורה". אבל מזה ש„הקפידה תורה" בעיקר בנוגע ללבו של מלך (משום ש„לבו הוא לב כל קהל ישראל"), מובן, שעיקר שייכות המלך לכל קהל ישראל הוא בענין הלב.

43) תניא פנ"א.

44) ראה (באו"א) לקו"ש חי"ט ע' 165 ואילך.

45) פ' ראה יב, כג. ועוד.

46) ראה לקו"ת במדבר יג, א.

וזהו הטעם שהמלך נמשל ל„לב", כי נוסף לזה שהמלך משפיע לבני המדינה את כל צרכיהם (לכל אחד ואחד לפי ענינו), הרי עיקר ענין המלכות הוא, מה שעצם מציאות המדינה כולה תלוי' בה־מלך[47], כמו הלב המשפיע עצם החיות לכל אברי הגוף.

ויש לומר, שעד"ז הוא ההפרש ברוח־ניות שבין ראשי אלפי ישראל שבכל דור ודור ונשיא הדור: החיות הרוחנית הנשפעת לכל אנשי הדור על ידי תלמי־די חכמים בכלל, ראשי אלפי ישראל שבכל דור ודור (שהם כמו „ראש ומוח לגבי נשמות ההמון"[48]) היא בבחי' „מזון רוחני" לכל אחד ואחד לפי ערכו: אבל עיקר חידושו של משה רבינו („נשיא הדור") הוא, שממנו נמשך עצם החיות (הרוחני) לכל אנשי הדור, כמו הדם ה־נשפע מהלב[49] לכל האברים, כי הוא מגלה אצל ישראל את נקודת היהדות שלהם, שהיא בשווה ממש אצל כל ישראל.

ומזה מובן גם בענין התקשרות נפשות ההמון בשרשן ומקורן: זה שעל ידי ראשי אלפי ישראל בכלל מתקשרות נפשות ההמון לשרשן למעלה, היינו ל־בחי' „אב אחד לכולנה", שהתואר „אב"[50] מורה על השייכות (שורש, מקור) לבנים, והיינו שהוא שורש להתחלקות למטה[51]; ואילו משה רבינו (נשיא הדור) מקשר נפשות ישראל בשרשם בה' אחד של־מעלה[51] מהתחלקות לגמרי[52] (שזה שייך לנקודת היהדות שלהם, שהיא בשווה ממש אצל כל ישראל[53]).

ז. ע"פ כל הנ"ל מובן גם בענינו — אמירת שירה ע"י משה ובני ישראל:

זה שמשה רבינו „פתח" באמירת שירה פעל בכל ישראל אמירת שירה מצד נקודת היהדות שלהם שהיא שווה ממש אצל כל ישראל[54]. ולכן גם ה־עוללים ויונקים אמרו שירה, ועוד זאת — גם העוברים שבמעי אמן, כי אמירת שירה זו באה מצד עצם המציאות של ישראל, שבכללה גם עובר שבמעי אמו; ועוד זאת — כיון שעצם מציאותם הוא בשווה ממש עם גדול שבגדולים, לכן אמירת השירה הי' באופן של השתוות גמורה, „בלא . . השתנות והפרדה"*[54].

---

47) שלכן המורד במלך יש למלך רשות להרגו (רמב"ם הל' מלכים שם ה"ח), כולל גם מאן דמחוי במחוג קמי מלכא (חגיגה ה, ב). — וראה לקו"ש ח"ד ע' 1050 ואילך. ח"ח ע' 25. ועוד.

48) תניא פ"ב (ו, ריש ע"ב).

49) להעיר מהמבואר בכ"מ שיחידה שבנפש שורה בלב דוקא (ראה המשך תער"ב ח"א פל"ה. וראה תו"א מג"א צד, סע"ד ואילך. שערי אורה ד"ה וקבל פט"ז ואילך. ועוד).

50) ראה לעיל הערה 35.

51) וי"ל שזהו פירוש ב' הלשונות „כאיש אחד בלב אחד" (ראה לעיל הערה 13) — „כאיש אחד", שעדיין יש בו התחלקות האברים, ראש ורגל כו': „בלב אחד" — נקודת החיות שלמעלה מהתחלקות.

52) בלשון החסידות — שנשיא הדור הוא ה־„יחידה" הכללית של כל הדור, המגלה את ה־„יחידה" שבכאו"א מאנשי הדור.

53) ולהעיר גם מלקו"ש חלק ל ע' 20־219 — לענין האחדות הנעשית ע"י מלך.

54) ויש לומר, שג' האופנים (דיעות) באופן אמירת שירה הם ע"ד ג' האופנים שישנם בגילוי נקודת היהדות (כמשנ"ת במ"א): א) גילוי נקודת היהדות בפ"ע (שלמעלה מהשכל). ב) הגילוי הוא באופן שפועל על השכל, שה„הנחות" שבשכלו הם בהתאם לנקודת היהדות, אבל נרגש שמקורן (אינו בשכל מצ"ע, אלא) בנקודת היהדות. ג) נקודת היהדות חודרת בכל מהותו ומציאותו, שאז השכל מצ"ע מבין כפי המחוייב מצד נקודת היהדות (ראה לקו"ש ח"ח ע' 5 ואילך. ועוד).

*54) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ע' של.

ויש לומר, שהחידוש בשירת הים הי' שאחדות זו (שמצד עצם מציאותם של ישראל) היתה באופן גלוי ממש. ולכן התבטאה האחדות בענין השירה, המורה על שמחה – כי „שמחה פורצת גדר"[55], וכן בענייננו, שהיא פורצת את ההגבלות וההגדרות של האדם ומגיעה לעצמות ומהות נפשו, וכן שמחה מורה על „בחי' התגלות"[56], שעל ידי השמחה באמירת שירה נמשכה אחדות זו באופן גלוי (כשם שגילוי השכינה אז הי' באופן שהיו רואים ממש, כאמרם[57] „זה א־לי גו'", ש„היו מראין אותו באצבע").

וכן תהי' לנו, שנזכה בקרוב ל„שירה העשירית"[58], כאשר „קהל[59] גדול ישובו הנה", בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ בשלח תשמ"ח)

---

55) ראה בארוכה המשך שמח תשמח (בסה"מ) תרנ"ז (ע' רכג ואילך).

56) תו"א פרשתנו סב, א. וראה בארוכה המשך הנ"ל בתחילתו (ע' קעג ואילך).

57) טו, ב וברש"י שם.

58) מכילתא פרשתנו כאן. ועוד.

59) ירמי' לא, ז.